ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ИҚТИСОДИЁТ УНИВЕРСИТЕТИ

Ўзбекистон Республикаси
Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги

МИЛЛИЙ ИҚТИСОДИЁТНИ ИННОВАЦИОН РИВОЖЛАНТИРИШДА АХБОРОТ-КОММУНИКАЦИЯ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИНИ ҚЎЛЛАШНИНГ УСТУВОР ЙЎНАЛИШЛАРИ

Республика илмий-амалий конференцияси

ИЛМИЙ МАҚОЛАЛАР ВА МАЪРУЗАЛАР ТЎПЛАМИ

2017 йил 14 декабр

ТОШКЕНТ – 2017

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI
O'QUV-USLUBIY BOSHQARMA

Материальные запасы как фактор производства в условиях рыночной экономики Республики Узбекистан	194
Принятие решений в условиях неопределенности и риска	195
Миллий иқтисодиётни ривожлантиришда банкларнинг инвестицион фаоллигини оширишнинг монетар омиллари	197
Миллий валюта курсининг мамлакат экспорт салоҳиятига таъсири	198
Миллий иқтисодиётда барқарор ўсишни таъминлашда пул-кредит сиёсатининг ўрни	199
Особенности инновации в банковской деятельности	201
O'zbekistonning barqaror iqtisodiy o'sish sur'atini ta'minlashda ekonometrik modellashtirishning o'rni	202
Ўзбекистонда тадбиркорлик фаолиятини ривожлантиришнинг устувор йўналишлари	205
Ўзбекистонда бухгалтерия ҳисоби тизимининг ривожланиши	207
Иқтисодиётда ишлаб чиқаришни ривожлантириш омиллари	208
Ўзбекистонда олиб борилаётган монетар сиёсат таҳлили	210
Енгил саноат тараққиётининг хорижий тажрибалари	211
Миллий иқтисодиётни ривожлантиришда фонд бозорининг назарий масалалари	213
Инвестицияларнинг миллий иқтисодиётни ривожлантиришда тутган ўрни	214
Ўзбекистон иқтисодиётини ривожланишида банк тизимининг амалга оширган ислохотлари	216
New econometric approach impact assessment: evidence from natural experiment of closing non-bank microfinance institutions in Uzbekistan	218
Women Empowerment in Agrolistic Operations to Increase Economic Outcomes	219
Effective sampling techniques for marketing research	221
Innovatsiya tushunchasi va ularga qaratilgan investitsiyalar	223
Iqtisodiy o'sish omillarini tadqiq etishning ekonometrik metodlari	224
Наука о данных в секторе финансовых услуг	225
Применение эконометрического моделирования в Узбекистане	226
Создание электронного образовательного ресурса на платформе Macromedia Flash	227
Аналитика данных в финансовых институтах в современных условиях либерализации экономики	228
Барқарор иқтисодий ўсишни таъминлашни методологик жиҳатлари	230
Мутахассис кадрларнинг салоҳиятини ошириш йўллари	231

проф. Алимов Р.Х., Байхонов Б.Т.	Минтақа экспорт салоҳиятини ошириш йўллари	233
Байхонов Б.Т., Ишназаров А.И.	Мамлакат иқтисодиётини ривожлантиришда минтақалар экспорт салоҳиятини ошириш	234
Зияева М. М.	Транспорт хизматлари бозоридаги рақобатдошликка таъсири омилининг бир модели	235
Юлдашев А.А.	Анъанавий ва математик таҳлил усулларининг афзалликлари	237
Аюбжонов А.Х.	Ўзбекистонда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни ривожлантиришнинг айрим муаммолари.	239
Адылова З.Д., Адылова С.У.	Развитие маркетинга в информационно-социальных сетях	242
Шодиев Т.Ш., ЧИЖУ ЖУ	Ўзбекистон қишлоқ хўжалигида АКТ/NGN технологияларга инвестициялашни моделлаштириш	243
Жуковская И.Е.	Место и роль инноваций в управленческих процессах современных предприятий и организаций Республики Узбекистан	246
Muminova G.B.	Digital transformation of the global economy: opportunities in the marketing discipline	248
Джуманиязов Ш.Р., Абдуллаев О.М.	Роль инновационных программ в модернизации национальной экономики.	249
Қулматов Ч.А., Джураева Ш.	Иқтисодиётнинг реал сектори корхоналарини молиявий қўллаб-қувватлаш тизими самарадорлигини ошириш йўллари	251
Қулматов Ч.А., Махмудов О.	Корхоналарнинг молиявий хўжалик фаолиятини солиқлар орқали рағбатлантириш масалалари	253
Ortiqova M., Jahongirov.E.	Iqtisodiy ko'rsatkichlarning to'siqli qiymatlarini aniqlash metodlari	254
Юлдашев Ж., Хабибуллаев Т., Хушвақтов Р.	Роль логистических центров в экономике	256
Кутбитдинова М.И.	Эркин иқтисодий зоналар ва кичик саноат зоналарини ривожлантириш ва бошқаришда замонавий технологияларни жорий этиш	258
Шадманова Г., Алимова З.	Фермер хўжаликларида сувдан фойдаланишни бошқаришда иқтисодий-математик усуллардан фойдаланиш	259
Ibragimova G.X., Ibragimova SH	Aksiyadorlik jamiyatlarida audit va ichki nazorat tizimini takomillashtirish	261
Абдуллаева М.К.	Основные направления классификации затрат на производстве	262
Хожиматов Р.Х., Вахобов Ш.Ш.	Миллий иқтисодиётда қимматли қоғозлар бозорини инновацион ривожлантириш масалалари	263
Тожиев Р., Шорахматов С.	Тижорат банклар фаолиятига инновацион банк хизматларини жорий этишнинг устувор йўналишлари	264
Рахмонов Д., Рахматов Б.	Тижорат банкларида кредит потенциалини баҳолаш усулбияти	265

4-шўъба. ТАЪЛИМ СИФАТИ ВА САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШДА АХБОРОТ-КОММУНИКАЦИЯ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ ДОЛЗАРБ МАСАЛАЛАРИ

Назарова З.Б.	Электрон дарсликларни яратиш усуллари	268
Рахимов Ш.Ш.	Ўзбекистоннинг халқаро таълим соҳасидаги имиджини ошириш йўллари.	269

...содий зоналар ва кичик саноат зоналарини ривожлантириш ва бошқаришда замонавий технологияларни жорий этиш

и.ф.н. Кутбитдинова М.И. (Ўз.Р. ДСҚ Солик академияси)

021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўнаишлари бўйича Ҳаракатлар стратегиясида макроиктисодий барқарорликни мустаҳкамлаш ... тармоқлари ва худудларга хорижий, аввало, тўғридан-тўғри хорижий ...ларни фаол жалб қилиш, давлат мулки хусусийлаштирилган объектлар базасида ...биркорликни ривожлантириш учун қулай шарт-шароитлар яратиш, вилоят, туман ...ни комплекс ижтимоий-иктисодий ривожлантиришга доир кўплаб вазифалар ... Мамлакатимизда эркин иктисодий зоналар, технопарклар ва кичик саноат ...олияти самарадорлигини ошириш, янгиларини ташкил этиш борасидаги ... ишлар бунда муҳим аҳамият касб этмоқда.

...имиз раҳбарининг 2016 йил 26 октябрдаги "Эркин иктисодий зоналар ... фаоллаштириш ва кенгайтиришга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида"ги ...увофик ушбу зоналар учун янада қулай шарт-шароитлар яратилди.

... кунда мамлакатимизда 14 та эркин иктисодий зона фаолият юритмоқда ...Ангрен», «Жиззах», «Ургут», «Ғиждувон», «Кўқон» ва «Ҳазорасп» эркин ...оналарида умумий қиймати 486 миллион долларга тенг 62 лойиҳа амалга ... минг 600 дан ортиқ иш ўрни яратилган. Фармацевтика соҳасига ихтисослашган ...», «Зомин-фарм», «Косонсой-фарм», «Сирдарё-фарм», «Бойсун-фарм», ...фарм», «Паркент-фарм» сингари 7 янги эркин иктисодий зоналар ...иш бўйича изчил ишлар олиб борилмоқда.

...шда эркин иқтисодий зоналардаги натижалар қониқарли эмаслиги, уларни ...жлантириш учун тартиб-таомилларни соддалаштириш, инвестор ва ...ни жалб этишни кенгайтириш зарурлиги таъкидланди. Президентимиз ... асосан эркин иқтисодий зоналарда инвестиция лойиҳаларини амалга ...адаллаштириш, хориждан юқори технологик ускуналар харид қилиш учун ...икланиш ва тараққиёт жамғармаси маблағи ҳисобидан 100 миллион доллар ...т эл валютасидаги кредит линияси очилган.

...саноат зоналарида дирекциялар ташкил этилган. Кредит олиш ва банк ...н фойдаланишда муаммо бўлмаслиги учун ҳар бир зонага муайян тижорат ...ирилган. Бозор талаблари ва импорт номенклатурасини ўрганиш асосида ... учун таклифлар, истиқболли лойиҳалар рўйхати шакллантирилган. Кичик ...да ишлайдиган субъектлар 2 йил барча солиқлардан озод этилган.

...нтимиз Шавкат Мирзиёев Тошкент шаҳри туманлари, Қорақалпоғистон ... ва вилоятларга ташрифлари чоғида бўш турган ёки самарасиз иш юритаётган ...ш биноларини бориб кўрди. Улардан самарали фойдаланиш, янги корхоналар ...и рағбатлантириш мақсадида ушбу бинолар негизида кичик саноат зоналари ... Мамлакатимиздаги кичик саноат зоналари 96 тага етди.

... кунгача ушбу зоналарда умумий қиймати 535 миллиард сўмга тенг 1021 ... оширилган, 9 минг 600 дан зиёд иш ўрни яратилган. Лойиҳалар доирасида ... балки ташқи бозорда ҳам харидоргир бўлган енгил саноат, кимё, озиқ-овқат ... электр техникаси буюмлари, замонавий қурилиш материаллари, мебель ва ...маҳсулотлар ишлаб чиқарилмоқда. Бундан ташқари, 248 лойиҳани амалга ...ижасида 11 минг янги иш ўрни яратиш режалаштирилмоқда. ...зоналарда сармояларни жалб қилиш, тадбиркорликни ривожлантириш, янги ...ратиш ва аҳоли фаровонлигини ошириш муҳим ўрин тутмоқда.

...т Шавкат Мирзиёев тегишли вазирлик, идора ва хўжалик юритувчи ...г бу соҳадаги фаолиятини танқид қилиб, уларда ташаббускорлик ...эркин иқтисодий зоналар ва кичик саноат зоналарини ривожлантириш бўйича ...ил қилиш, хусусан, масъул вазирлик ва идоралар томонидан лойиҳаларни

...чиқиш ва мувофиклаштириш жараёни мураккаблигича қолиб, одатда расмий характер ...моқда. Эркин иқтисодий зона қатнашчиларига ер участкалари ажратиш масалаларини ... этишда ҳануз бюрократизм асоратлари сақланиб қолмоқда. ...ргут», «Қўқон», «Ғиждувон» ва «Ҳазорасп» эркин иқтисодий зоналари, шунингдек, ...рмацевтика йўналишидаги эркин иқтисодий ҳудудларда янги корхоналар ташкил этиш ...хорижий сармояларини жалб қилиш ишлари суст бормоқда. Эркин иқтисодий зоналар ва ... саноат зоналарини электр энергияси, табиий газ, сув ва бошқа коммуникация ...ниялари билан барқарор таъминлашда муаммолар кузатилмоқда.

...авлатимиз раҳбари бу каби камчиликларни бартараф этиш, эркин иқтисодий зоналар ... кичик саноат зоналарида инвестор ва тадбиркорларга янада кенг имкониятлар яратишга ... комплекс чора-тадбирлар ишлаб чиқиш бўйича топшириқлар берди. Аввало, ушбу ...нинг фаолиятига доир меъёрий-ҳуқуқий базани қайта кўриб чиқиш, бугунги замон ...талабларига мослаштириш, барча учун очиқ ва тушунарли механизм яратиш зарурлиги ...таъкидланди.

Ер участкалари, бўш турган биноларни ажратиш тартибини соддалаштириш масаласига ...лоҳида эътибор қаратилди. Хусусан, эркин иқтисодий зоналарда амалга ошириладиган ...лойиҳалар Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Маъмурий кенгаш томонидан кўриб чиқилади. Шу пайтгача бу кенгаш 17 вазирлик ва идорадан иборат эди. Президентимиз кўрсатмасига ...мувофиқ уларнинг сони 4 та этиб белгиланди.

Бу борада янги тизим – ҳудудий комиссиялар ташкил этилиб, уларнинг лойиҳаларни кўриб чиқиш ва рухсат бериш ҳуқуқлари кенгайтирилди. Шунингдек, иқтисодий зоналарда ...фойдалантириш учун инвестиция лойиҳаларини танлаб олиш мезони қайта кўриб чиқилади, эркин иқтисодий зона иштирокчиларига кредит ажратишни яхшилаш ҳамда муҳандислик ...таъминоти воситалари билан таъминлаш бўйича қўшимча чора-тадбирлар амалга ошириб борилмоқда.

Эркин иқтисодий зоналар ва кичик саноат зоналарида жойлашган корхоналарни барча ...зарур муҳандислик-коммуникация тармоқлари ва инфратузилма билан ўз вақтида таъминлаб борилса миллий иқтисодиётимиз янада юқори кўрсаткичларга эришади.

Фермер хўжаликларида сувдан фойдаланишни бошқаришда иқтисодий-математик усуллардан фойдаланиш

Шадманова Г., Алимова З. (ТИҚХММИ)

2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг ҳаракатлар стратегиясида иқтисодиётни ривожлантириш ва либераллаштиришнинг устувор йўналишларида ... қишлоқ хўжалигини модернизация қилиш ва жадал ривожлантириш, суғориладиган ерларнинг мелиоратив ҳолатини янада яхшилаш, энг аввало замонавий сув ва ресурсларни тежайдиган агротехнологияларни жорий этиш кўрсатиб ўтилган. Қишлоқ хўжалигида босқичма-босқич ўтказилаётган ислоҳотлар мулкчиликнинг янги шаклига асосан шакллантирилган. Қишлоқ хўжалигида ишлаб чиқаришни бошқаришнинг асосий шакли фермер хўжаликлари ҳисобланиб, иқтисодиётнинг аграр секторида етакчи ўринлардан бирини эгаллаб келмоқда.

Сўнгги йиллар мобайнида хўжалик юритишнинг янги шароитларида корхоналар самарадорлигини баҳолаш муаммоларига бағишланган кўплаб ишлар чоп этилган. Уларнинг таҳлили шуни кўрсатадики, бозор шароитида фойдани ошириш хўжалик юритувчи субъектларнинг асосий мақсади ҳисобланади. Иқтисодиётнинг бошқа тармоқларида бўлгани каби қишлоқ хўжалигида ҳам фойда даражаси асосий самарадорлик кўрсаткичи бўлиб, унга кўплаб омиллар таъсир кўрсатади. Қишлоқ хўжалиги натижалари асосан об-ҳаво шароитларининг таъсири остида шаклланади. Шунинг учун фойда даражасига таъсир кўрсатувчи омилларнинг ўзаро боғлиқлигини аниқлаш, бозор шароитида фермер хўжаликлари фаолияти самарадорлигини баҳолашнинг асосий шарти ҳисобланади.

…мелиорация соҳасида, корхоналар томонидан унинг тумандардаги сув …н оқилона фойдаланиш, сув ресурсларини тежаш ва тўғри тақсимотини амалга … иншоотлари, бетон копламали каналлар ҳамда ариқларнинг сув ўтказиш … таъминлаш ва яхшилаш каби тадбирлар амалга оширилмоқда. Экин… сув етказиб беришда навбатма-навбат суғориш тартиби қўлланиб, …злуксиз сув билан таъминланади. Сувдан оқилона фойдаланиш натижасида бу …ўжалик экинларидан юқори ҳосил етиштиришда қўл келмоқда. Бугунги кунда …ончиликнинг ривожи халқ хўжалигида катта аҳамиятга эга ва бу албатта … майдонларда олиб бориладиган ирригация-мелиорация тадбирлар билан

…деҳқончилик билан шуғулланувчи фермер хўжалигида сув ва суғориш режими …ланган фактор бўлиб, габиатни муҳофаза қилишни ва энг муҳим муҳофаза …ҳисобга олган ҳолда оптималлаштириш экологик сувдан фойдаланишнинг …жали иқтисодий масаласи ҳисобланади. Ҳозирги шароитда иқтисодиётни …ришнинг алоҳида аҳамияти экологик сувдан фойдаланишни бошқаришнинг … тегишлидир.

…иёт ва экология ўзаро боғлиқ омиллар ва ресурслар орқали бир-бири билан …улардан бири сув ресурси ва унинг етишмовчилиги-лимитланган фактор …Бу ҳодисалар фермер хўжаликларида сувга талаб жуда юқори бўлган суғорма …шароитида яққол кўзга ташланади. Бундан келиб чиқадики, замонавий ишлаб …огия талабларини ҳисобга олиши ва сувни тежайдиган шундай технологиядан … керакки, натижада у мавжуд биосфера, гидросферага органик суратда …ермер хўжалигида бозор муносабатларининг шаклланишининг ўзига хос …дан иборатки, бу ерда ишлаб чиқаришнинг бош воситаси жонли табиатнинг …ер ва сув, умумхалқ мулки бўлиб, улар хусусий мулк бўла олмайди ва олди-…и ҳам бўла олмайди.

…хўжалигида табиий ресурсларни баҳолаш пайтида улардан фойдаланишдан …арани ҳисоблаш маълум аҳамиятга эга. Лекин кўп ҳолларда ресурслардан …н иқтисодий самарани ҳисоблаш қонунга хилоф ҳисобланади. Агар … табиий ресурслар қишлоқ хўжалигида ишлатилаётган бўлса, ресурслардан …н иқтисодий самара миқдорини аниқлаш етарлича аниқ бўлади. Истиқболда …а табиий ресурслардан фойдаланишдан кутилган прогнозли самаранинг яхши …а вақт ҳам амалга ошавермайди, бундан иқтисодий баҳолашнинг мумкин …дан маълум бўлади.

…хўжаликларида табиий ресурсларнинг иқтисодий баҳоси табиатдан …уқуқий, қонуний аспектларини шунингдек айрим ҳолларда унинг норматив …клаши, улар билан узвий боғлиқ бўлиши ва уларга муҳим таъсир ўтказиши …ошқа ресурсларни сақлаш ва улардан оқилона фойдаланишни режалаштириш …да фермер хўжаликларини бошқаришнинг энг интенсив ривожланаётган …биридир. Суғорма деҳқончиликда экинларнинг сув омилидан ташқари ҳаётий …ашқи муҳит омилларга талабини ҳам қондириш керак.

…сини табиий ресурслардан оқилона фойдаланиш ва табиатни муҳофаза қилиш …рилаётган илмий текшириш ишлари ташкил қилади. Тошкент вилояти фермер … суғориладиган ерлардан интенсив фойдаланишга таъсирини кўп омилли …али EXCEL дастуридан фойдаланиб, ўтказилган. Натижада, суғориладиган …рлиги даражасига қишлоқ-хўжалиги учун асосий ишлаб чиқариш фондлари, …дромелиоратив, меҳнат харажатлари, минерал ўғитлар солиш, хўжаликка сув …б чиқариш харажатлари таъсири катталиги маълум бўлди.

…илиб, экологик сувдан фойдаланиш тизимида бошқаришнинг илмий асоси, …арга юкларни камайтиришга имкон бериб, ресурсларни эҳтиёт қилиш ва …жараёнларини биргаликда олиб бориш муҳимлигини кўрсатади.

Aksiyadorlik jamiyatlarida audit va ichki nazorat tizimini takomillashtirish

Ibragimova G.X., Ibragimova SH (TDIU)

"Nazorat – boshqaruv vazifalaridan biridir" degan tezisni qayta ko'rib chiqishga yetarlicha uslubiy-nazariy yoki amaliy asoslar mavjud emas. Ayrim manbalarda mualliflar kontrollingni "boshqaruv faoliyatini boshqarish" sifatida qarab, kontrollingning maqsadini "boshqaruvchilik jarayonini korxona oldida turgan barcha maqsadlarga erishishga yo'naltirish"da ko'rmoqda.

Hozirgi paytda korxonalarning ichki audit kabi muhim resursiga yetarlicha baho berilmayapti, vaholanki undan to'g'ri foydalanish korxonalar faoliyatining samaradorligini oshiradi. Jahon amaliyoti shuni ko'rsatmoqdaki, tashqi audit instituti jiddiy kamchiliklarga olib kelsa, bu hattoki mustahkam o'rinlarni egallab kelayotgan yirik korxonalarni ham bankrotlikka olib kelishi mumkin. Yuqori darajadagi korporativ boshqaruv bo'lajak investorlar va kreditorlar uchun ijobiy belgi bo'lib, u korxonaning investitsiyaviy jozibadorligini oshirishga xizmat qiladi. Bunday korporativ boshqaruvning ajralmas bo'g'ini esa ichki audit hisoblanadi.

Korporativ nazorat korporativ boshqaruv umumiy tizimining asosiy elementlaridan biri bo'lib, uning samaradorligi korporativ nazorat darajasiga bog'liq. Korporativ nazoratning samarali modelini topish ishi shundagina muvaffaqiyatli bo'ladi, agar korxona mulkdorlari va ijroiya organlari shunday nazorat tizimini ko'rishga tayyor bo'lishlari kerakki, qaysiki, bir tomondan, kompaniya faoliyatida zarur ravshanlikni va lavozimdagi shaxslarning lozim darajadagi hisobdorligini ta'minlasa, va shu bilan birga ikkinchi tomondan, korporativ madaniyatning eng yaxshi an'analariga monand ravishda tirnoq ostidan kir qidirish harakatlaridan yoki yoppasiga gumondorlik rejimidan holi bo'lishi kerak.

Korporativ nazorat obyektlariga quyidagilar kiradi:

- korporatsiya biznes-rejalari va budjetlarining ijrosi;
- korporativ andozalar (ustav, nizomlar, tartiblar, yo'riqnomalar va reglamentlar) me'yorlariga rioya qilish;
- korporatsiyaning mulkni sotib olish yoki begonalashtirish va korxonaning asosiy xo'jalik faoliyatiga bog'liq bo'lmagan bitimlari hamda aktivlarining harakati ustidan nazorat;
- kadrlarga oid muhim qarorlar ustidan nazorat;
- kompaniya aksiyadorlar umumiy yig'ilishlari, kuzatuv kengashi qarorlari va ijroiya organining eng muhim qarorlari ijrosi;
- kompaniya mulkdorlarini eng muhim manfaatlariga aloqador bo'lgan kompaniya faoliyatining sohalari.

2006-yilgacha O'zbekiston aksiyadorlik jamiyatlarida korporativ nazorat quyidagilar tomonidan amalga oshirilayotgan edi:

- kompaniya mulkdorlari (aksiyadorlari);
- Kuzatuv kengashi;
- Taftish komissiyasi;
- auditorlik tashkiloti;
- ijroiya organi.

2006-yilda davlatimizdagi aksiyadorlik jamiyatlarining korporativ munosabatlar sahnasida yangi harakatlanuvchi shaxs – Ichki audit xizmati (IAX) paydo bo'lib, uning asosiy funksiyalari O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Ustav fondida davlat ulushi bo'lgan korxonalarning samarali boshqarilishini va davlat mulkining zarur darajada hisobga olinishini ta'minlash chora-tadbirlari to'g'risida" 2006-yil 16-oktabrdagi 215-son Qarori bilan tasdiqlangan "Korxonalardagi ichki audit xizmati to'g'risida"gi Nizomda belgilangan.

Nizom aktivlarining balans qiymati 1 mlrd. so'mdan ortiq bo'lgan korxonalarda ichki auditni tashkil etishga qo'yiladigan yagona talablarni hamda uning ishini tashkil etishning metodologik asoslarini belgilaydi.